

Ipari szakoktatás.

Előadó: **Csiszár Lajos** építész, Marosvásárhely

Mai helyzet szerint Romániában magyar ipari szakoktatás egyáltalában nincsen. Városaink magyar jellegének jövője az intelligens iparosokban való új generáció elmaradása miatt mind jobban problematikusává válik.

Nemcsak a magasabb értelemben vett ipari szakoktatásunk hiányzik, hanem kisebbségi sorsunkban úgy állunk, hogy Erdélyben a magyarság által fentartott inasiskolák is mind román nyelvűek.

Elméletileg képzett magyar építőiparosok, gépészek, fa, fém, vegyészeti és szövőiparosok, elektrotechnikusok a 12 év óta felnőtt újabb nemzedékünkben csak úgy akadtak, ha szakmájukat külföldön tanulták, mert magyar fiút az állami román szakiskolákba egyáltalában nem vesznek fel.

Fel kell rázzuk fajunkat. Hová leszünk erdélyi magyarok, ha felnövő utódaink szakműveltségéről nem gondoskodunk, – ha csak sorvadunk, a régi tanult, intelligens iparosokból kifogyunk.

Az inasiskolák romanizálása által a román állam elintézte alaposan, hogy a kisebbségi iparos ifjú, aki nem birt románul megtanulni, mentői butább maradjon, egyáltalán semmit se tanulhasson. Rémséges arra gondolnunk, hogy nagytömege a magyar iparostanoncnak semmiféle nyelven sem tud beszélni, s így írni sem. Magyar anyanyelvét nem tanították neki, a románt meg nem bírta megtanulni. Ezt az égbekiáltó rettenetességet meddig tűrjük, ezt a kulturális elnyomást, e megaláztatást, mellyel műveltségében fajunkat visszatartják, barbárrá, műveletlenné teszik ez államrenddel, meddig nézzük el? Hagyjuk-e addig, mikor segíteni nem lehet?

Kisebbségi jogunk, a székely területek oktatásügyi autonómiaja nemzetközi szerződésben van biztosítva, a román állam törvényei közé iktatva s mindezek dacára elemi iskoláinkban, óvodáinkban és székelyföldi gimnáziumainkban románul tanítanak, magyarul nem tudó regáti tanerőkkel keserítik el a gyerekeket a tanulástól.

Székelyföldi gimnáziumainkban kucó-románok tanulnak államköltségen Macedoniából beimportálva.

Ez a székely autonomia, a székely oktatásügyi parodia!

Miféle sorsot érdemelünk, ha meg nem mozdulunk, meg nem változtatjuk oktatásügyünk mai gyalázatát, s a jövő generációt analfabétának engedjük felnőni, nevelés, oktatás, tanítás nélkül.

Ipari szakoktatásunk szükségét több mint egy éve hirdetem, szervezetének pontos programja is a Magyar Párt előtt fekszik s ezért nem térek ki e részekre.

Egyházaink az új imperium elején felállítandó felekezeti közti keresztény egyetemet terveztek, mely azonban csak terv maradt.

Ipariskoláinkkal, a szakoktatás kérdésével nem szabad hasonló megtorpanásba esnünk, mert annak a rettenetes sötétségnek melybe jogai dacára az egész erdélyi magyarságba van fenekelve, fel kell derülnie, világosság kell virradjon a mai borura!

A román iskolai rendszerről nem tud a világ, s még a szabadabb szellemű, europeer románokról sem hihető, hogy tudnának, mert azok között is akadna a sovinizmus szadizmusától mentes, hályogtalan szemű tisztán látó intakt egyén, aki mégis csak szólana valamit igazunk érdekében!

Románia francia mintára tette az állam kinzó Prokrasztas ágyává a kisebbségek iskola ügyét. Franciaországban állítólag az 1890. év előtti felekezeti iskolák politikailag iskolázták volna royalista szellemben a kezükre bízott növendékeket.

Fel kell világosítanunk azonban az oktatásügyben bizalmatlan francia republikánusokat, hogy mi erdélyi magyarok nem akarunk kisebbségi vagy pláne irrendenta politikai mellékcélt a mi iskoláinkban, mi tisztán tudásért, az élet küzdel-

meiben való érvényesülésért kívánjuk ifjaink részére az anyanyelvünkön oktató iskolákat. Az isteni legszebb jogot akarjuk gyermekeink részére: az anyanyelvükön való tanulásnak a jogát, mást semmit!

Az új imperium első évének megrémítő erőszakosságai miatt nyomorultul türtük, hogy velünk ily oktatási metodus kinjai követtessenek el, közben elszegényedtünk, elszedték magánosainknak, egyházainknak, iskoláinknak minden vagyonát, úgy, hogy ma egy ipari szakiskola felállítása magyarságunk és egyházaink egyeteme részéről az önsanyargatásig menő önadóztatás által történhetik.

Az Erdélyi Római Katolikus Státusnak Marosvásárhelyen szándékolt iparosiskola felállítása iránti kérése hónapok óta fekszik a közoktatásügyi miniszter előtt. Csak hitegetnek az engedély kiadásával, huzzák, taszítják, újabb vélemények kikérésével amerikázzák el az engedélyt, jóllehet teljesen az állam programjával kértük az autorizációt. Végül annyira elhúzták az időt, hogy újból elvesztettünk egy esztendőt az Erdélyi Magyar Technikum felállításával.

Tanonc Otthonok.

Erdélyben az iparkamarák állítottak fel újabban Tanonc Otthonokat. A kolozsvári Tanonc Otthon óriási méreteivel valóságos román iparos ifjú kaszányát képez. Az ilyen alapítások magyar fajiságunk kipusztítását célozzák.

Fel kell világosítanom felekezeteinket, hogy tanonc otthon felállítása a törvény értelmében a legkönnyebb, ha bármely felekezet teszi azt.

A Monitorul Oficial 1926. évi március hó 21-én, 67. számában megjelent „Caminul Ucenicilor“ törvény értelmében nem a Trancu Iasi-féle egyesületi törvény alapján kell a bíróságtól jogi személyiséget kérni, hanem a megalakulás után az iparkamara véleményezése alapján a Munkaügyi Minisztertől kell elismertetni a jogiszemélyiséget, tehát a speciális mód szerint. Ezzel a móddal igen gyorsan megy, vagyis amint valamelyik felekezetünk elhatározza tanonc-otthon felállítását, annak működését azonnal be is indíthatja. Igen fontosak e tanonc otthonok. Minden erdélyi városban kellene lennie ily magyar internátusnak, mely nem kerül sok költségbe, ki-

fizeti magát. Azért ajánlom, hogy felekezeteink papjai vegyék kézbe az ügyet, mert iparosaink által egyházakon kívül alapítva nehézkesen megy az egész beindítás.

Bármily áldozatot meg kell hozni a magyarságnak tanonc-otthonok felállítása érdekében.

A létesítésnél fő dolog, hogy helyiség legyen, mely egy kisebb tanonc-otthonnál 1–2 hálószobából és az étkezőből állhat, mely egyuttal a tanuló szoba is. Konyha, megfelelő cseleedszoba és a vezető családfő részére lakás kell hozzá. Erre a célra 2 szoba elég. Okvetlen olyan legyen a vezető, aki legalább 10–15 évi pedagógiai multtal bíró egyén. Lehetőleg gyerekes szülő, aki szeresse az ifjakat apailag.

A tanonc otthon fentartása az ifjakért fizetett tartásdíjakból telik ki, míg a kulturális költségeket pártoló tagok adják önadóztatás útján össze vagyoni állásuk szerint megajánlott havi járulékok által.

Pártoló, vagyis fizető tag nemcsak az iparosok közül gyűjtendő, hanem a magyar társadalom minden rétegéből. Kivánatos, hogy a vezetőségben az iparosok mellett a magyar intelligencia aktívabb tagjai közül mentői számosabban legyenek képviselve. Az így kormányzott iparos tanuló otthon áldást fog jelenteni a magyar szellemi megerősödés javára, munkája pedig, mert az Istenhívesen és valláserkölcson fog alapulni, harmonikus lesz: a jövőt építő és a magyar kulturát konzerváló.

Határozati javaslatom e két tárgyban a következő:

„Kimondja a Magyar Párt Szatmáron 1930. évben tartott Országos Nagygyűlése, hogy a magyarság szellemi és anyagi javainak megőrzése és fejlesztése céljából szükségesnek tartja egy 4 fakultásu magyar nyelvű felsőbb ipari szakiskolának Erdélyben való felállítását, továbbá minden egyes magyar városban az ottani legnagyobb magyar felekezet égisze alatt egy-egy magyar iparos tanuló otthonnak a felállítását. Örömmel veszi tudomásul, hogy egy ilyen ipariskolának Marosvásárhelyen való felállítását az erdélyi Katholikus Státus Igazgatótanácsa elhatározta, annak technikai és anyagi előfeltételeit biztosítani igyekszik s ez iskola működési engedélye iránt a kérést a kormányhatóságához már be is nyújtotta.

A nagygyűlés az ipariskola azonnali engedélyezésének, az Erd. Róm. Kath. Státus kérvényeinek kisürgetésére a parlamenti csoport tagjait kéri fel.

II. Magyar tanonc otthonoknak minden erdélyi városban való felállítása érdekében, a Párt központját utasítja a Nagygyűlés, hogy az egyházi főhatóságokat kérje fel, hogy az alapításra vonatkozó tervezeti munkát készítse elő az egyes városokban s az ügynek a legalkalmasabb egyházi személy kezébe való letételével magyar iparos tanuló otthonok alapítását igyekezzenek legsürgősebben keresztül vinni.

Gyárfás Elemér elnök:

— Az előttünk levő kérdéssel annak egyik legalaposabb szakértője, Csiszár Lajos foglalkozott, aki ma már elmondhatja, hogy négy évvel ezelőtt tett javaslatának megvalósulása küszöbön áll. Nagy buzgalommal dolgozott és dolgozik a gyakorlati eredmény elérésén és ezért az egész magyarság legnagyobb háláját érdemli.

A Szakosztály az előadó határozati javaslatát változtatás és hozzászólás nélkül elfogadja és Csiszár Lajost az ipari szakoktatás érdekében végzett munkájáért melegen ünnepli.